

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Historisk Børne-Lærdom Tidens Ström eller universal historisk Omrids

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Historisk Børne-Lærdom Tidens Ström eller universal historisk Omrids", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1829_480A-intro-shoot-idm312.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

De grundtvigske kredse

Modtagelsen i de grundtvigske kredse kan opdeles i tre faser: ansøgningen om en grundtvigsk lærd skole; debatten om verdenshistoriens stilling i de almindelige skoler; og brugen ved højskoler. Mens den første fase er veldokumenteret, kan der for de to følgende faser kun skitseres de betydeligste forandringer.

En grundtvigsk lærd skole (1832)

Nogle ligesindede forældre fulgte fortalen til *Krønike-Riim* og lod deres børn gennemgå Grundtvigs verdenshistoriske grundkursus som supplement til de statslige skolers undervisning. Undervisningen stod de enten selv for eller overlod den til huslærere, som ofte kom fra den første generation af grundtvigianere, der efter universitetsstudierne havde svært ved at få stillinger (*Breve 2* 1926, s. 191). Grundtvigs ven Joh. Ferd. Fenger bad sin huslærer, C.H. Muus, udarbejde en læseplan for en privat lærd skole efter Grundtvigs idealer. Blandt mange ændringer skulle historieundervisningen begynde med de første to dele i Grundtvigs verdenshistoriske kursus.

Planen for skolen blev indsendt til den statslige myndighed i 1832, som sendte den i bedømmelse hos landets førende professorer. De afviste alle planen med ofte heftige og til dels udførlige begrundelser. F.C. Petersen, der havde anmeldt *Krønike-Riim* negativt (Petersen 1829), skærpede tonen og advarede mod "en Separatist-Skole". Laurits Engelstoft forudså "et høist skadelig Institut", som han sammenlignede med jesuiternes (Heilesen 1972, s. 31, 36). J.N. Madvig kritiserede Grundtvigs "historiske Underviisning" for at være "en poetiserende og dertil en individuel Anskuelse stærkt udtrykkende Fremstilling". Dette kunne umulig fremme en upartisk historisk refleksion (s. 30). H.C. Ørsted tog afstand fra *Krønike-Riims* "falske Forestillinger over Menneskeslægtens Udvikling", men bifaldt dog på ny *Historisk Børne-Lærdom*, "som i en kjærnefuld Korthed indeholder meget Godt" (Heilesen 1972, s. 33; jf. også ovenfor afsnittet Grundtvigs undervisningsplaner). Læseplanens øvrige bestemmelser blev sønderlemmet, ansøgningen bedømt "aldeles uantagelig" og følgelig afvist (s. 37).

Den "Dansk-Historiske Skole" og højskolerne

Efter denne blanke afvisning overførte folk fra Grundtvigs kreds på Christianshavn læseplanen til de almindelige skoler. Ambitionen steg. Nu skulle verdenshistorie ikke indlejres i et af de større fag, geografien, men erstatte selveste grundfaget, religionsundervisningen. Før "alle Bøger bør [vi]" skrev Grundtvigs huslærer, Christian Sigfred Ley "begynde med det Historiske Kort, 'Tidens Strøm,' saa dette bliver [...] i den Danske Skole, den 'Første Børne-Lærdom' som Luthers Catechismus hidtil gjaldt for" (Ley 1835, sp. 742). Ley forfægtede den "Dansk-Historiske Skole" i en debat, hvis religiøse dimension er velkendt (sp. 743; Banning 1958, s. 140-145; Larsen 1899, s. 120-129).

Planen blev opgivet, da Grundtvig erklærede, at voksne egnede sig bedre end børn til historisk fordybelse (se indledningen til *Det Danske Fiir-Kløver* 1836, afsnittet: Den folkelige højskole; Ley 1839, sp. 632 samt Grundtvig 1875, s. XLI med et udkast fra 1836 til et nyt forord til *Historisk Børnelærdom*). Denne grundtanke førte i 1850'erne til højskolerne, som udgør den tredje fase i receptionen af de verdenshistoriske undervisningsmidler. Christen Kold drog lære af 1830'ernes debatter og lod ved årsskiftet 1851-1852 de ældre drenge på Ryslinge undervise 6 timer ugentlig i verdenshistorie ud fra *Tidens Ström* og *Historisk Børne-Lærdom* (Engberg 1986, s. 168 f.). På Askov Højskole var *Historisk Børne-Lærdom* frivilligt, ledsagende læsestof (Schrøder 1904-1905, s. 196).